EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Eduskunta, Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LISÄLAUSUNTO

15.10.2025

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisessa esitetty lisälausuntopyyntö 14.10.2025, HE 92/2025

EOAK/6268/2025

LISÄLAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VAMMAISPALVELULAIN 2 §:N MUUTTAMISESTA

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa esitettyyn kysymykseen esitän lisälausuntona seuraavan.

Koska vammaiselle henkilölle tulee myöntää vammaispalveluja hänen yksilöllisen palvelutarpeensa perusteella (edellytyksenä mm. toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve, kuten myös se, että muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä), selvänä lähtökohtana on, että ns. kategorista ryhmä/diagnoosi erottelua ei voida tehdä vaan palvelutarpeen arviointi perustuu aina yksilölliseen arvioon.

Apulaisoikeusasiamies Sakslinin näkemyksen mukaan erottelu vanhuuden eri vaiheista tulisi tuoda säännöstasolle, koska kysymys iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeesta voi käytännössä olla hyvinkin tulkinnanvarainen.

Taustaksi totean vielä, että AOA Sakslinin lausunnossa EOAK/6268/2025 kiinnitettiin huomiota siihen, että esityksen (HE 92/2025) perusteluissa jaettiin iäkkäiden ihmisten vaiheet ns. kolmanteen ja neljänteen ikään. Esityksessä tuodaan esille, että elämänvaiheita koskeva säännös vaikuttaisi eniten aivan vanhuuden viimeisenä vuosina, kun iäkkään henkilön hoidon ja huolenpidon tarve kasvaa, jolloin heidän

palvelutarpeensa voidaan useimmiten katsoa tavanomaiseksi elämänvaiheeseen liittyväksi tarpeeksi. Esityksessä todetaan, että loppuvaiheessa olevien iäkkäiden henkilöiden luonnollisesta vanhenemisesta johtuva usein hoitoon ja huolenpitoon painottuva palvelutarve voidaan useimmiten katsoa tavanomaiseksi elämänvaiheeksi, jolloin tällaisessa tilanteessa vammaisen henkilöiden kohdalla sovelletaan sosiaalihuoltolakia.

Kipukohtana elämänvaiheita koskevassa ajattelussa on iäkkäät henkilöt ja heidän palvelutarpeensa arviointi. Hallituksen esityksessä (HE 122/2024 vp) todettiin, että muistisairaus on yleisin iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeen syy. Toisaalta monet iäkkäät eivät ole toimintarajoitteestaan huolimatta vammaispalvelulain soveltamisen piirissä. Vammaisyleissopimuksen ratifiointiin liittyvässä hallituksen esityksessä todettiin, että vammaisyleissopimuksen piirissä on katsottu olevan mm. muistisairaat (HE 284/2014 Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta). Osaksi edellä todetun vuoksi apulaisoikeusasiamiehen lausunnossa valiokunnalle on nostettu nyt ”ryhmänä” esiin muistisairaat.

Vielä lisäyksenä täydennän, että nyt kyseessä oleva lainsoveltamisala (erityisesti vammaispalvelulain 2 §:n 4 mom.) voi aiheuttaa vaikeita tulkintatilanteita palveluiden myöntämistä koskevassa harkinnassa erityisesti muistisairaiden kohdalla.

Esittelijäneuvos jaostopäällikkönä
Minna Verronen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.